

ЕВРОПЕЙСКА ПОЛИТИКА ЗА РАЗВИТИЕ НА БИОГОРИВАТА

Виолета Блажева
Стопанска академия „Д. А. Ценов“, Свищов

Резюме

Темата за биогоривата, като алтернативен енергиен източник, е особено актуална към настоящия момент. Интересът към тяхното производство и приложение е продиктуван от следните фактори: ограничаване на замърсяването; изменението на климата; опазване на околната среда; ограничеността на земята като ресурс; световната икономическа криза; глада в световен мащаб; използването на алтернативни и възобновяеми енергийни източници; изчерпване на изкопаемите горива; управление на отпадъците и други. Особено внимание заслужават и схемите за подпомагане производството на енергийни култури от гледна точка на Общата селскостопанска политика на Европейския съюз, както и изискванията, на които трябва да отговарят земеделските производители, за да получават средства по европейските схеми. В контекста на производството и приложението на биогоривата Общността има за цел изграждане на цялостна политика за енергия и околна среда, базирани на ясни цели и срокове за преминаване към нисковъглеродна икономика и спестяване на енергия.

Ключови думи: биогориво, биомаса, енергийни култури, Обща селскостопанска политика, Европейския съюз

Key words: biofuel, biomass, energy crops, Common Agricultural Policy, European Union

Увод

Изчерпването на изкопаемите горива, изменението на климата изискват адекватни решения по опазването на околната среда за бъдещите поколения, от една страна. От друга страна, задълбочаващата се световна икономическа криза, гладът в световен мащаб, недостигът на храни и хранителни продукти и покачващите им се цени налагат в максимална степен управлението и оползотворяването на отпадъците, огромен източник на които са селското стопанство и отпадъчните продукти (битови, търговски, индустриални, институционални и други).

Целта на настоящия доклад е да очертае тенденциите в развитието на биогоривата от гледна точка на европейската политика в няколко аспекта:

- Политика на Европейския съюз за намаляване на емисиите на парникови газове;
- Производството и приложението на биогорива в транспорта и изменението на климата;
- Схема на Общата селскостопанска политика на Европейския съюз за подпомагане производството на енергийни култури.

1. Политика на Европейския съюз за намаляване на емисиите на парникови газове

През 2000 г. Европейската комисия стартира Европейската програма по *изменение на климата* (ЕПИК), включваща следните мерки¹:

- оптимизиране разхода на гориво на автомобилите и енергийна ефективност на сградите;
- засилено използване на възобновяеми енергийни източници като вятър, слънце, енергия от приливните течения, биомаса и геотермална енергия;
- намаляване емисиите на метан от депата за съхранение на отпадъци.

През 2005 г. стартира вторият етап на ЕПИК. Пакетът от мерки е насочен към намаляване на емисиите от въздушния и пътнически сухопътен транспорт, разработване на технологии за улавяне и съхранение на въглерод и финансирането на мерки за адаптиране към изменението на климата. Постигнати са договорености и за включване на авиокомпаниите в Европейския съюз в схемата за търговия с емисии (СТЕ) и за намаляване на емисиите на CO₂ от новите автомобили. В секторите, които не са обхванати от СТЕ (сгради, транспорт, селско стопанство и отпадъци) – до 2020 г. емисиите ще бъдат намалени с 10% под нивата Съгласно Протокола от Киото, Европейският съюз е поел отговорността да намали от 2005 г. емисиите на парникови газове с 8% спрямо

¹ Какви действия предприема ЕС [http://ec.europa.eu/environment/climat/campaign/actions/whatiseudoing_bg.htm]

равнището от 1990 г. за периода 2008-2012 г. За повишаване на енергийната ефективност Общността си поставя като задължителна цел до 2020 г. постигане на 20% дял на възобновяемите енергийни източници в общата енергийна консумация и на минимум 10% като задължителна цел за всички страни-членки по отношение на дела на биогоривата в общата консумация на бензин и дизел в транспорта. В тази връзка Европейският съвет се обвързва и с висока цел за 30% намаление на емисиите на парникови газове до 2020 г. в сравнение с 1990 г. като принос към едно глобално споразумение за периода след 2012 г.²

С политиката на Европейския съюз, от 2007 г., в областта на климата и енергетиката, се поставят следните амбициозни цели за 2020 г.³:

- намаляване на емисиите на парникови газове с най-малко 20% спрямо равнищата от 1990 г. (30%, ако и други развити страни се ангажират с подобни намаления);
- увеличаване дела на енергията от възобновяеми източници (вятърна и слънчева енергия, биомаса и други) до 20% от общото количество на произвежданата енергия (към настоящия момент около 8,5%);
- съкращаване на потреблението на енергия с 20% спрямо прогнозните равнища за 2020 г. чрез подобряване на енергийната ефективност.

С пакета от мерки в областта на климата и енергетиката, одобрен през декември 2008 г., Общността се стреми да постигне следните цели³:

- намаляване на емисиите с 21% до 2020 г. спрямо нивата от 2005 г., за електрически централи и енергийно интензивни отрасли, чрез предоставяне на по-малко квоти за емисии по схемата на Европейския съюз за търговия с емисии, която обхваща около 40% от общото количество на емисии в Съюза;

- намаляване на емисиите с 10% до 2020 г. спрямо равнищата от 2005 г. за секторите, които не са обхванати от схема за търговия с емисии (СТЕ), например транспорт (с изключение на въздушния транспорт, който ще се присъедини към СТЕ през 2012 г.), селско стопанство, управление на отпадъци;
- дял от 20% до 2020 г. на енергията от възобновяеми източници от общото количество на произвежданата в Общността енергия;
- поне 10% от горивата за транспортни нужди във всяка страна трябва да са от възобновяеми източници (биогорива, водород, „зелено“ електричество и други).

Пакетът от мерки ще влезе в сила най-късно до 2011 г., а от 1 януари 2013 г. ще влязат в сила промените в схемата за търговия с емисии.

От гледна точка на енергия от възобновяеми източници след 2010 г. Европейският съвет утвърди задължителна цел за 20% дял на енергия от възобновяеми източници от общото потребление на енергия на Общността до 2020 г. и задължителна цел, която да бъде постигната от всяка държава-членка, за минимум 10% дял на биогорива от потреблението на бензин и дизелово гориво в транспорта до 2020 г., което да бъде постигнато по икономически ефективен начин. С цел намаляване на емисиите на парникови газове, един от приоритетите на Общността, наред с икономическия и енергийния приоритет, е опазването на околната среда, чрез повишаване употребата на възобновяеми енергийни източници (вятър, слънчева енергия, хидроенергия и биомаса).

2. Производството и приложението на биогорива в транспорта и изменението на климата

Транспортният сектор заема над 30% от крайното енергийно потребление в Общността, с тенденция делът му да продължава да нараства заедно с емисиите на парникови газове⁴.

² Насоки на общността относно държавни помощи за опазване на околната среда, работен документ на ГД „Конкуренция“ на ЕС, 2007.

³ Пакет от мерки на ЕС в областта на климата и енергетиката [http://ec.europa.eu/climateaction/docs/climate-energy_summary_bg.pdf]

⁴ Национална дългосрочна програма за насърчаване на потреблението на биогорива в транспортния сектор 2008-2020 г. София, 2007 г.

През 2000 г. в *Зелената книга „Към европейска стратегия за сигурност на енергийните доставки“*⁵ се поставя амбициозната цел за достигане на 20% дял на алтернативните горива (биогорива, природен газ, водород) през 2020 г.

На 8 май 2003 г. с приетата *Директива 2003/30/ЕО за насърчаване използването на биогорива и други възобновяеми горива в транспорта* се насърчава употребата на биогорива и други възобновяеми горива, които да заменят дизела и бензина за транспортни цели във всяка страна-член на Общността. В нея се определят национални индикативни цели за дял на биогоривата в потреблението на течни горива в транспортния сектор. Тези цели имат препоръчителен характер и са съответно: 2% за 2005 г. (която цел не е постигната) и 5,75% за 2010 г.

Страните-членки трябва да гарантират че минимална част от биогоривата и другите възобновяеми горива се предлагат на техните пазари, и да определят национални индикативни цели. Директивата определя и формите, под които могат да бъдат използвани биогоривата за транспортни цели.

В *Бялата книга*⁶ се посочва, че алтернативните горива са от съществена важност, както за сигурността на енергийните доставки, така и за намаляване отрицателното въздействие върху околната среда от транспортния сектор.

През 2005 г. Европейската комисия издава комунике, наречено *„План за действие за биомасата“*, от гледна точка на:

1. Непрекъснатото нарастване на енергийното потребление в транспортния сектор, което не позволява намаляване на емисиите на парникови газове;
2. Поетия, от производителите на автомобили, ангажимент за внедряването на нови технологии в автомобилостроенето, целящи намаляване емисиите на въглероден диоксид.

Стратегията за биогоривата на Общността от 2006 г. допълва Плана за действие за биомасата и определя общата рамка за развитие на политиката за насърчаване потреблението на биогоривата и други възобновяеми горива в сектор „Транспорт“ в рамките на Европейския

съюз. Тя включва седем мерки, които Европейската комисия предприема за насърчаване на производството и потреблението на биогорива:

1. Стимулиране на търсенето на биогорива;
2. Извличане на ползи за околната среда;
3. Развитие на производството и дистрибуцията на биогорива;
4. Разширяване на снабдяването със суровини;
5. Увеличаване на търговските възможности;
6. Подпомагане на развиващите се страни;
7. Подкрепа на научните изследвания и развойната дейност.

През март 2007 г. Европейският съвет потвърди дългосрочния ангажимент на Общността за развитие на възобновяемите енергийни източници в целия Съюз за 2010 г., а именно:

- задължителна цел за увеличаване дела на възобновяеми енергийни източници в общото енергийно потребление на Евросъюза - 20% до 2020 г.;
- задължителна цел (постигната по икономически ефективен начин) за всички държави-членки за минимален дял на биогоривата в цялостното потребление на бензин и дизелово гориво за транспорта в Общността - 10% до 2020 г.

Според 36% от гражданите на ЕС, най-добрият начин за насърчаване използването на биогорива в транспорта е като се намали цената им, чрез данъчни облекчения. Втората по популярност мярка (32%) е да се определят задължителни стандарти за производителите, които да произвеждат коли, използващи биогорива⁷.

Комисията предприема интегриран подход, за да достигне целта на Общността от 120 g/km CO₂ до 2012 г. Тя предлага законодателна рамка за задължителни намаления на емисиите на CO₂, за да достигне целта от 130 g/km за средностатистическите нови автомобили

⁵ Зелена книга – Към нова култура за градска мобилност, Комисия на Европейските общности, Брюксел, 2007

⁶ Бяла книга - Адаптиране спрямо изменението на климата: предизвикателство за европейското селско стопанство и селски райони, Комисия на Европейските Общности, Брюксел, COM(2009) 147 окончателен.

⁷ Евробарометър: европейците търсят по-добра мобилност, IP/07/1179, 2007 г.

(посредством подобрения в технологията на двигателите) и допълнително намаление от 10 g/km CO₂ (чрез технологични подобрения и увеличено използване на биогорива). Използването на леките автомобили има значително въздействие върху изменението на климата с около 12% от общите емисии на въглероден диоксид (CO₂), основния парников газ, получен при изгаряне на горивото. Европейския съюз трябва да намали зависимостта си от вносен нефт, да намали замърсяването на въздуха и да има водеща роля в борбата с изменението на климата. За да изпълни до 2012 г. поетите ангажименти Общността трябва да намали емисиите на парникови газове от всички сектори⁸.

Докато Европейския съюз като цяло е намалил емисиите си на парникови газове с малко под 5% за периода 1990-2004 г., емисиите на CO₂ от пътни превозни средства са се увеличили с 26%.

Задължителната цел за 10%-ен дял за транспорта, която трябва да бъде постигната от всички държави-членки, като дела от крайно потребление на енергия в транспорта, трябва да се постигне от възобновяеми източници като цяло, а не единствено от биогорива.

От една страна най-голяма роля за климатичните промени се дължат на транспорта, който създава почти една трета от емисиите на CO₂. От друга страна транспортният сектор зависи 98% от петролните доставки, предимно внос, чиято цена се покачва, поради изчерпване на запасите от изкопаеми горива. От тази позиция Европейският съюз насърчава заместването на дизеловото гориво и петрола с биогорива. Подобренията на горивната ефективност при превозните средства, комбинирани с увеличената употреба на алтернативни горива, и поспециално на биогорива, ще допринесе за намаляване на вредните емисии от транспорта.

3. Схема на Общата селскостопанска политика на Европейския съюз за подпомагане производството на енергийни култури

Схемата за подпомагане производството на енергийни култури е въведена с реформата на Общата селскостопанска политика на Европейския съюз през 2003 г. Нейната цел е да се намалят емисиите на въглероден диоксид в атмосферата, чрез заместване на изчерпващите се изкопаеми горива с възобновяеми енергийни източници. Съгласно Регламент 1782/2003 на Съвета от 29 септември 2003 г. помощ от 45 евро/ха на година се отпуска на земеделски производители за площи, засети с енергийни култури⁹.

Енергийни са културите, предназначени за производство на следните енергийни продукти:

- Биогорива или други възобновяеми горива за транспорт¹⁰;
- Електрическа и топлинна енергия, произведена от биомаса.

Подпомаганите енергийни култури, от които се добиват биогорива са: слънчоглед, рапица, царевица, пшеница, ечемик, захарно цвекло, коноп, памук, соя, бял трън, млечка, сусам, фъстък, лен и други.

Прилагането на схемата на Общата селскостопанска политика на Европейския съюз за подпомагане производството на енергийни култури започна през 2004 г. с бюджет от 90 млн. евро (табл. 1.).

Табл. 1. Схема на Общата селскостопанска политика на Европейския съюз за производство на енергийни култури

Година	2004	2005	2006	2007
Площ (млн. ха)	0,31	0,57	1,23	2,84

Средствата се предоставят за 1,5 млн. ха за периода 2004-2006 г. От 2007 г. към настоящия момент, с присъединяването на България и Румъния, максималната гарантирана площ е увеличена на 2 млн. ха.

⁸ Резултати от прегледа на Стратегията на Общността за намаление на емисиите на CO₂ от пътнически леки автомобили и лекотоварните автомобили, Комисия на Европейските общности, Брюксел, COM(2007) 19 окончателен, 2007.

⁹ Регламент (ЕО) № 1782/2003 на Съвета от 29 септември 2003 г. относно установяване на общи правила за схеми за директно подпомагане в рамките на Общата селскостопанска политика и за установяване на някои схеми за подпомагане на земеделски производители, и за изменение на Регламенти (ЕИО) № 2019/93, (ЕО) № 1452/2001, (ЕО) № 1453/2001, (ЕО) № 1454/2001, (ЕО) 1868/94, (ЕО) № 1251/1999, (ЕО) № 1254/1999, (ЕО) № 1673/2000, (ЕИО) № 2358/71 и (ЕО) № 2529/2001, чл. 88.

¹⁰ Директива 2003/30/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 8 май 2003 г. относно насърчаването на използването на биогорива и други възобновяеми горива за транспорт, чл. 2, т. 2.

Финансовите схеми за подпомагане на земеделските производители са:

- Схема за подпомагане *производството на енергийни култури* – имаща за цел да стимулира земеделските производители да увеличат производството на биогорива, както и на електрическа и топлинна енергия, произведена от биомаса.
- Схема за *оставяне на земи под угар за нехранителни продукти*, предоставяща възможност за отглеждане на енергийни култури.

Земеделските стопани не могат да получават помощи и по двете схеми за едни и същи култури.

Интересът на земеделските производители към производството на енергийни култури се увеличи значително само за четири години и за първи път през 2007 г. общият бюджет от 90 млн. евро беше напълно усвоен. До максимално гарантираната площ от 2 млн. ха, земеделските производители получават 45 евро/ха, при сключен договор за преработка. Ако тя бъде надхвърлена, площта, за която всеки земеделски производител може да поиска помощ, се намалява с коефициент, за да се гарантира, че бюджетът от 90 млн. евро няма да бъде надвишен. През 2007 г. площта възлиза на 2,84 млн. ха и беше определен коефициент равен на 0,70337, т.е. земеделските производители получиха 45 евро/ха подпомагане за 70% от земята.

За да гарантира схемата преработване на отглежданите култури в енергия, земеделските стопани трябва да имат сключен договор с преработвателно предприятие. Ако културите се преработват в самото стопанство, се изготвя писмена декларация вместо договор. Схемата за подпомагане на производството на енергийни култури се свеждат до следните основни моменти:

- помощта се отпуска само за производство на енергийни култури при сключен договор между производител и преработвател;
- в договора се посочват: производител, отглеждана култура, преработвател и направление за употреба на суровината;
- предоставяне на информация от преработвателите на компетентните органи.

Земеделските производители могат да преработват енергийните си култури в собственото стопанство, използвайки ги:

- като горива за отопляване на стопанството;
- за производство на електроенергия или биогориво в стопанството;
- за получаване на биогаз в стопанството.

С отмяната на Регламент 1782/2003 на Съвета от 29 септември 2003 г. и влизането в сила на Регламент 73/2009 на Съвета от 19 януари 2009 г. предоставянето на средства за подпомагане производството на енергийни култури се преустановява от 2010 г. Последната година, през която земеделските производители могат да се възползват от европейските схеми за финансиране производството на енергийни култури, е 2009 г.

Опазването на околната среда, от една страна, предоставя възможности за нововъведения, създаване на нови пазари и увеличаване конкурентоспособността чрез ефективност на ресурсите и нови инвестиционни възможности. Технологичните подобрения в сферата на възобновяемата енергия спомагат за намаляване нуждата от правителствена намеса, от друга страна. Приложението на биогоривата трябва да благоприятства по устойчив начин сигурността на доставките и подхода към климатичните промени. Следователно, държавните помощи са подходящ инструмент при употребата на възобновяемите енергийни източници, само когато има полза за околната среда и устойчивото развитие. Помощите за енергийни култури са част от общата стратегия на Европейския съюз за повишаване на дела на енергията произведена от възобновяеми източници.

Световната криза и намаляващото производство на зърнени култури и храни изисква адекватност от Общността, по отношение решението ѝ за дела на енергията от възобновяеми енергийни източници (до 2020 г. - 10%). Държавите-членки следва да вземат предвид възможно най-доброто съчетание от технологии за енергийна ефективност и енергия от възобновяеми източници, чието развитие ще укрепи енергийната сигурност, ще ограничи предвиданото увеличение на цените на енергията и ще намали емисиите на парникови газове в съответствие с целите на Евросъюза за периода след 2012 г.

Изводи и препоръки

В резултат от основните източници на емисии на парникови газове, политиката на Европейския съюз е насочена към: повишаване сигурността на доставките; гарантиране на конкурентоспособност на европейските икономики и наличие на достъпна енергия; подпомагане на устойчивостта на околната среда и борба с промяната в климата.

Намаляването на въглеродните емисии налага развиване на всеобхватна стратегия за приспособяване от гледна точка на държавните администрации, частните предприятия и общностите по отношение на гарантиране и интегриране ключовите политики на Европейския съюз.

Продължаващото и нарастващо присъствие на биогоривата и другите горива заместители на пазара за горива е продиктувано от следните фактори: опазване на околната среда; устойчиво развитие на селското и горското стопанство; създаване на нови работни места (особено в региони с висок процент безработица).

Европейския съюз се стреми да гарантира, че биогоривата се произвеждат устойчиво, не застрашават производството на храни и не водят до обезлесяване или загуба на биологично разнообразие. Всичко посочено до тук ни дава основание да обобщим, че Общността се стреми към изграждане на цялостна политика за

енергия и околна среда, базирана на ясни цели и срокове за преминаване към нисковъглеродна икономика и спестяване на енергия.

Литература

1. Бяла книга - Адаптиране спрямо изменението на климата: предизвикателство за европейското селско стопанство и селски райони, Комисия на Европейските Общности, Брюксел, COM(2009) 147 окончателен
2. Евробарометър: европейците търсят по-добра мобилност, IP/07/1179, 2007 г.
3. Зелена книга – Към нова култура за градска мобилност, Комисия на Европейските общности, Брюксел, 2007
4. Какви действия предприема ЕС http://ec.europa.eu/environment/climat/campaign/actions/whatisEUdoing_bg.htm
5. Насоки на общността относно държавни помощи за опазване на околната среда, работен документ на ГД „Конкуренция“ на ЕС, 2007
6. Национална дългосрочна програма за насърчване на потреблението на биогорива в транспортния сектор 2008-2020 г. София, 2007
7. Пакет от мерки на ЕС в областта на климата и енергетиката http://ec.europa.eu/climateaction/docs/climate-energy_summary_bg.pdf
8. Резултати от прегледа на Стратегията на Общността за намаление на емисиите на CO₂ от пътнически леки автомобили и лекотоварните автомобили, Комисия на Европейските общности, Брюксел, COM(2007) 19 окончателен, 2007

EUROPEAN POLICY ON BIOFUEL DEVELOPMENT

Violeta Blazheva

D. A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria

Abstract

The topic of biofuels as an alternative energy source, is particularly relevant to the present. Interest in their production and use is dictated by the following factors: limitation of pollution, climate change, environment, scarcity of land as a resource, the global economic crisis, global hunger, the use of alternative and renewable energy sources are exhausted fossil fuels, waste management and others. Deserve special attention and support schemes for the production of energy crops in terms of the Common Agricultural Policy of the European Union and the requirements that must meet the farmers to receive funding under the European scheme. In the context of production and use of biofuels, the European Union's aim of developing a comprehensive policy on energy and environment, based on clear targets and timelines for the transition to a low carbon economy and energy savings.